

L. DI FONZO: *Ecclesiaste* (La Sacra Bibbia, à cura di S. Garofalo), Torino—Roma 1967 (Marietti), ss. XX + 380.

Księga Koheleta, jedna z najciekawszych, ale i najbardziej kontrowersyjnych ksiąg ST, zaczyna być obecnie przedmiotem coraz głębszych i wszechstronniejszych

badania. Egzegeci próbują odpowiedzieć na pytania: Jaka jest dominująca myśl tej Księgi? Co chciał powiedzieć jej autor o człowieku, o sensie życia, o Bożej Opatrzności? Po przeczytaniu Księgi Koheleta nie wiadomo, co odpowiedzieć na te pytania. Istnieje w niej bowiem szereg antytez, które utrudniają określenie prawdziwego jej znaczenia. Stąd nie jest przypadkiem, że gdy jedni uważali Koheleta za „Pieśń nad pieśniami sceptycyzmu”, to inni dali tej Księdze tytuł „Pieśń nad pieśniami bojaźni Bożej”. Ci pierwsi uważają, że dominuje w niej pesymistyczne spojrzenie na świat i losy człowieka. Drudzy natomiast są skłonni przyznać, że intencją autora było przekazanie prawd optymistycznych, mimo iż Kohelet dostrzega troski i nieszczęścia związane nierozdzielnie z ludzkim życiem. Nie ulega wątpliwości, że obie tezy można udowodnić przez szereg trafnych cytatów zaczerpniętych z Księgi.

Próbie zharmonizowania tych dwóch przeciwnych tendencji podjął w swoim obszernym komentarzu do Księgi Koheleta L. Di Fonzo. Od razu należy stwierdzić, że próba ta nie całkiem udała się. Di Fonzo próbował przeciwstawne twierdzenia Koheleta ująć w syntezę wyższego stopnia, co spowodowało w rezultacie, że antyteczne twierdzenia Koheleta zlały się (w wydaniu Di Fonzo!) w całość o nieokreślonej wymowie. Argumentacja, jaką przy tym Di Fonzo stosuje, jest sztuczna i nieprzekonująca. Uważa on np., że różnice w postawach Koheleta tkwią w samym porządku przedmiotowym, innymi słowy: sprzeczności zawierają się w samych rzeczach („Le sue contraddizioni [...] sono in parte nell'ordine oggettivo delle cose, nei loro diversi aspetti, nella stessa problematica e poi nella vicenda pratica della vita”). W rezultacie Di Fonzo zatracił całą specyfikę zarówno struktury, jak i doktryny Koheleta.

Mimo tak istotnego mankamentu komentarz Di Fonzo posiada wiele walorów. Obszerny „Wstęp” (str. 1-119) zawiera dobre opracowanie problematyki krytyczno-historycznej Księgi. Ponadto, ze znanych mi komentarzy Koheleta, dzieło Di Fonzo podaje najbardziej kompletną bibliografię dotyczącą tego tekstu. Tłumaczenie Księgi z hebrajskiego jest uzupełnione Vulgatą, oba zaś zaopatrzone są w materiał do badań krytycznych. Sam komentarz, bardzo drobiazgowy, jest ponadto wzbogacony trzynastoma ekskursami omawiającymi kwestie szczegółowe Księgi. Z tych opracowań na uwagę zasługuje ekskurs V, dotyczący kwestii doktrynalnych związanych z Koh 3, 21, oraz ekskurs X o retrybucji. Dołączone indeksy ułatwiają orientację w książce.

Ks. Marian Filipiak